

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อ
การเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรณานิคมจังหวัดสกลนคร*
BUDDHADHAMMA APPLICATION FOR PEOPLE'S POLITICAL AWAKENING
PROMOTION AFFECTING LOCAL ELECTION OF PHANNA NIKHOM SUB-DISTRICT
MUNICIPALITY IN SAKON NAKHON PROVINCE

ชฎารัตน์ ไชยบุญตา*, อนุภูมิ ไชวเกษม และ สุมาลี บุญเรือง

Chadarat Chaibunta*, Anubhumi Sowkasem and Sumalee Boonrueang

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: kittymameaw10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น และ 3) นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรณานิคม จังหวัดสกลนคร ระเบียบวิธีวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.931 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน จำนวน 333 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่น มี 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ทางการเมือง ด้านความเข้าใจทางการเมือง และด้านความสนใจทางการเมือง โดยหลักไตรสิกขา มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3) แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า การนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองทำให้ชุมชนเกิดความสงบสุข ประชาชนเกิดความสามัคคีมีประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ มีเหตุผล ยึดมั่นในหลักความถูกต้อง ตัดสินใจในการเลือกตั้งอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักไตรสิกขา, การตื่นตัวทางการเมือง

Abstract

This article aims to study 1) The level of political awareness of people in local elections, 2) Factors affecting political awareness of people in local elections, and 3) Presenting the application of Buddhist principles to promote political awareness of people. People who affect local elections

* Received July 29, 2024; Revised August 16, 2024; Accepted August 23, 2024

in Phanna Nikhom Subdistrict Municipality Sakon Nakhon Province. The research methodology is a mixed-methods research. Quantitative research using a questionnaire with a reliability value of 0.931. The sample population was 333 people. The data were analyzed using frequency, percentage, mean and standard deviation. Qualitative research using in-depth interviews with 10 key informants. The data are analyzed descriptively. The research results found that 1) The political awareness of the people in the local elections was at a moderate level overall. 2) Factors affecting the political awareness of the people in the local elections found that the factors affecting the political awareness in the local elections were in 3 aspects: political knowledge, political understanding, and political interest. The Threefold Training had a positive relationship with the political awareness of the people at a statistical significance level of 0.01. 3) The application of Buddhist principles to promote the political awareness of the people that affected the local elections in Phanna Nikhom Subdistrict Municipality, Sakon Nakhon Province. Applying the Threefold Training i.e. higher training in morality, concentration, and wisdom to promote political awareness will lead to peace in the community, unity among the people, prioritize the collective good, be reasonable, adhere to the principles of correctness and make appropriate decisions in the election.

Keyword: Application, The Threefold Training, Political Awakening

บทนำ

ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขเป็นการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยหรือมีอำนาจสูงสุด แต่ประชาชนจะเข้าไปบริหารประเทศด้วยตนเองย่อมเป็นไปไม่ได้ จึงต้องมอบอำนาจอธิปไตยให้แก่ตัวแทนโดยวิธีการเลือกตั้งเพื่อเข้าไปทำหน้าที่ การเลือกตั้งผู้แทนจึงเป็นหัวใจสำคัญในระบอบประชาธิปไตย (นพพล ผลอำนาจ และคณะ, 2564) การใช้สิทธิและการตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชนโดยอิสระ เป็นกลไกและวิธีการในการควบคุมตัวแทนเพื่อให้เข้าไปทำหน้าที่เสนอปัญหา และแก้ไข ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน (วิทยา ชินบุตร, 2562) การเลือกตั้งไม่เพียงฝึกฝนให้ประชาชนใช้ดุลพินิจในการเลือกผู้แทนที่เหมาะสม การเลือกตั้งยังเป็นกลไกสำคัญที่สร้างความชอบธรรมให้แก่ผู้แทนที่ได้รับ การเลือกเข้าไปใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารงาน อย่างไรก็ตาม การซื้อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งยังคงเป็นปัญหาสำคัญ (อารีญา ศรีคำภา, 2548) รวมทั้งประชาชนยังขาดจิตสาธารณะ จิตสำนึกทางการเมือง และไม่ได้ต่อต้าน การซื้อสิทธิขายเสียงอย่างจริงจัง ส่งผลให้ประชาชนไม่คอยสนใจการเมืองและไม่มีความตื่นตัวทางการเมืองมากนัก

การตื่นตัวทางการเมืองเป็นการแสดงออกของประชาชน และพฤติกรรมทางการเมืองนั้นจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ดังนั้น การจะพัฒนาเมืองการปกครองไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับประชาชนเป็นสำคัญ หากประชาชนมีความตื่นตัวและมีสำนึกทางการเมืองก็สามารถใช้วิจารณ์งานทางการเมืองได้อย่างถูกต้อง ส่งผลต่อการการเลือกตั้งและตัดสินใจเลือกผู้แทนที่ดีได้ (ธมลวรรณ วรรณปลุก, 2561)

เทศบาลพรณานิคม จังหวัดสกลนคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น การกำหนดแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น รวมถึงการตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนมีมาน้อยเพียงใด และประชาชนมีความสนใจ มีความรู้ และความเข้าใจทางการเมืองอยู่ในระดับใด (ลิขิต ธีรเวคิน, 2529) เพื่อให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ประองดอง และสมานฉันท์ ดังนั้น

เทศบาลตำบลพรรณานิคม จำเป็นต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีจิตสาธารณะ และมีจิตสำนึกทางการเมืองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งร่วมกันรณรงค์ต่อต้านการซื้อสิทธิขายเสียง โดยนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองจะทำให้เกิดกลไกการควบคุมคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การเป็นคนมีศีลธรรมและมีความรู้ความสามารถเป็นพื้นฐานของการยอมรับจากประชาชนในชุมชนและส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่น เทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน จำนวน 333 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ได้จากการศึกษารวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผ่านการปรับปรุงแก้ไขอย่างเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง ได้ค่าความเชื่อมั่นโดยรวม 0.931 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) แบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 10 รูปหรือคน จากกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น ข้าราชการท้องถิ่น นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ และนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ใช้เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม (n = 333)

ข้อ	การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{x}	S.D.	การแปลผล
1	ด้านความสนใจทางการเมือง	3.71	0.52	มาก
2	ด้านความรู้ทางการเมือง	3.08	0.69	ปานกลาง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวม (ต่อ) (n = 333)

ข้อ	การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลผล
3	ด้านความเข้าใจทางการเมือง	2.71	0.93	ปานกลาง
	โดยภาพรวม	3.17	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17, S.D. = 0.61$) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความสนใจทางการเมือง ($\bar{X} = 3.71, S.D. = 0.52$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านความรู้ทางการเมือง ($\bar{X} = 3.08, S.D. = 0.69$) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านความเข้าใจทางการเมือง ($\bar{X} = 2.71, S.D. = 0.93$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งท้องถิ่นเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร

ตัวแปร	Collinearity Statistics	
	Tolerance	VIF
ตัวแปรปัจจัยในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง		
ความสนใจทางการเมือง	.549	1.822
ความรู้ทางการเมือง	.135	7.392
ความเข้าใจทางการเมือง	.195	5.121
ตัวแปรหลักไตรสิกขา		
ศีล การประพฤติดีทางกายวาจา	.089	11.297
สมาธิ การมีความตั้งมั่น	.204	4.896
ปัญญา การมีความรอบรู้	.146	6.832

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง และหลักไตรสิกขา มีความสัมพันธ์กันในทางบวกกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

3. นำเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร

พบว่า การประยุกต์หลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น มีดังนี้ 1) ด้านศีล การส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มองเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งสัจธรรมเป็นพื้นฐานก็จะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่น 2) ด้านสมาธิ การส่งเสริมสังคัมชุมชนให้เกิดความสงบสุข ประชาชนรู้จักคิดไตร่ตรอง วิเคราะห์ แยกแยะสิ่งดีหรือไม่ดี มีเหตุผลตรงไปตรงมา มองประโยชน์ชุมชนเป็นสำคัญ มีจิตใจจดจ่อในหน้าที่ ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ไม่สร้างความแตกแยกหรือความขัดแย้งกันในชุมชน มีการตื่นตัวและรู้เท่าทัน ส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในการเลือกตั้งเพื่อประโยชน์ของชุมชนส่วนรวม 3) ด้านปัญญา การส่งเสริมให้ประชาชนเกิด

ความเข้าใจ สามารถตรวจสอบเหตุการณ์ทางการเมืองได้ดี เป็นคนมีเหตุผล ยึดมั่นในหลักความถูกต้อง รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง เข้าใจปัญหาของชุมชนได้เป็นอย่างดี สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองได้เป็นดี คิดหาทางออกของปัญหาชุมชนได้ นำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม จะนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมืองที่ช่วยให้เกิดการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน

อภิปรายผล

1. การส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ประเด็นการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน 3 ด้าน คือ 1) การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชน จะเห็นได้ว่า การตื่นตัวทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้งจะเกิดขึ้นได้นั้น โดยการรณรงค์และส่งเสริมให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกผู้สมัครที่มีความตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนร่วม เลือกผู้สมัครที่ไม่ทำผิดกฎหมาย และเคารพสิทธิของผู้อื่นที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งตามกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมาลี บุญเรือง ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” ซึ่งให้เห็นถึงสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปนั้น คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หรือนโยบายของผู้สมัครถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ หากหน่วยงานต่าง ๆ ไม่มีการส่งเสริมฝึกอบรมให้ความรู้ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และนโยบายที่ให้ไว้ไม่สามารถดำเนินการได้ ก็ส่งผลกระทบต่อการตื่นตัวทางการเมืองได้ด้วยเช่นกัน (สุมาลี บุญเรือง, 2563) 2) การสนับสนุนประชาธิปไตยและการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองสามารถทำได้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่น ชักชวนผู้อื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้ง และสนับสนุนการเผยแพร่แนวคิดประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิต วงษ์สกุล ได้วิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี” สรุปได้ว่าการให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่ประชาชน และการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน จะส่งผลให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองและมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น (ชลิต วงษ์สกุล, 2563) 3) ทิศนคติทางการเมือง สามารถเกิดขึ้นได้โดยการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อในระบอบประชาธิปไตยว่าเป็นระบอบการปกครองที่ดี การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญต่อหลักการประชาธิปไตย การปลูกฝังให้ประชาชนเห็นคุณค่าของประชาธิปไตย และส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณฐมน หมวกฉิม วิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย” และงานวิจัยของ โสภณ สุพงษ์ วิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในเทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ” จะเห็นได้ว่า สภาพโดยทั่วไป สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน และสื่อต่าง ๆ มีผลต่อความคิด ความเชื่อ และอุดมการณ์ของประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชนมีศรัทธาต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย (ณฐมน หมวกฉิม, 2564) การปลูกฝังให้ประชาชนเห็นความสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้และการรณรงค์เกี่ยวกับประชาธิปไตย รวมถึงการสร้างจิตสำนึกทางการเมือง จะส่งผลให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (โสภณ สุพงษ์, 2563)

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า การตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วยปัจจัย ดังนี้ 1) ความสนใจทางการเมือง เป็นปัจจัยต่อการตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจการทำงานของผู้แทนที่เข้าไปบริหารงานท้องถิ่น มีความสนใจในการร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีความสนใจในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและติดตามข่าวสาร

การเมือง รวมถึงความสนใจกิจกรรมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาชาติ ชาครชโย ได้วิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” สรุปได้ว่า การให้ความสนใจและความเชื่อต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย การสร้างจิตสำนึกทางการเมือง การให้โอกาสในสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน จะส่งผลให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองและออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง (พระมหาชาติ ชาครชโย, 2563) 2) ความรู้ทางการเมือง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน จากสถานการณ์ก่อนการเลือกตั้งโดยรวม ประชาชนมีความต้องการความรู้ทางการเมืองเกี่ยวกับการเลือกตั้ง สิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตย นโยบายทางการเมืองท้องถิ่น และความเท่าเทียมตรงกับงานวิจัย วัฒนา ช่างไพเราะ วิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. 2549-2554” จะเห็นได้ว่าการกล่อมเกลางานการเมือง คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย การสร้างความเข้าใจในนโยบาย และการมีสิทธิและเสรีภาพในกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองระหว่างสถาบันทางสังคมต่าง ๆ และกลุ่มต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย และการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน (วัฒนา ช่างไพเราะ, 2555) และ 3) ความเข้าใจทางการเมือง เป็นปัจจัยต่อการตื่นตัวในการเลือกตั้งท้องถิ่น ประชาชนให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาธิปไตย กิจกรรมทางการเมือง ประเด็นทางการเมือง และผลของการไปใช้สิทธิหรือไม่ไปใช้สิทธิที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยกฤต รัตนกร ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักเรียนโรงเรียนชลราษฎรอำรุงและโรงเรียนชลกันยานุกูลในเมืองแบบประชาธิปไตย” สรุปได้ว่า ปัจจัยต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่น ประชาชนจะต้องสร้างความเข้าใจทางการเมือง มีการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและให้ความสำคัญกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย การพูดคุยและแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ รวมถึงการเผยแพร่และให้ความรู้ในการเลือกตั้งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน (ชัยกฤต รัตนกร, 2558)

3. แนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรหมานนิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า การนำหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้กับแนวคิดการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน จะเห็นได้ว่าประชาชนส่วนใหญ่มองว่าผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งท้องถิ่นจะต้องเป็นผู้มีศีลธรรมและมีความรู้ความสามารถเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นก่อนจึงจะได้รับการยอมรับจากประชาชน ส่งผลต่อการตื่นตัวในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่น สรุปได้ ดังนี้ 1) ศีล การมีผู้นำหรือตัวแทนเป็นคนดีมีศีลธรรมจะทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีนำไปสู่การตื่นตัวและช่วยสร้างสังคมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความซื่อสัตย์สุจริต เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล วิจัยเรื่อง “กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยการ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สรุปได้ว่า การมีผู้นำหรือตัวแทนเป็นคนดีมีศีลธรรมปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มองประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ จะส่งผลให้เกิดการตื่นตัวในการปฏิบัติงานและเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนางาน (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล, 2561) การประยุกต์หลักศีลเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ประชาชนจะเกิดความเชื่อมั่นในผู้แทนที่เป็นคนดีมีศีลธรรม นำไปสู่การตัดสินใจออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) สมาธิ การมีผู้นำหรือตัวแทนเป็นคนสงบเสถียร มีความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ มีจิตใจจดจ่อกับหน้าที่ ไม่สร้างความขัดแย้งในชุมชน และยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย จะนำไปสู่การมีสังคมที่ตื่นตัวและรู้เท่าทันสิ่งที่ดีหรือไม่ดี สงบ ร่มเย็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ โสภา ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” จะเห็นได้ว่า การสนับสนุนผู้นำหรือผู้แทนที่มีจิตสำนึกที่ดี มีความคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ มีความรับผิดชอบต่อ

หน้าที่ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ยึดหลักความถูกต้อง มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ (สุภาพรณ์ โสภา, 2559) การนำหลักสมาธิมาประยุกต์ใช้ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้ง จะทำให้ประชาชนตัดสินใจเลือกตั้งอย่างรอบคอบ ยึดถือประโยชน์ส่วนรวมและความถูกต้อง จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) ปัญญา การมีผู้นำหรือตัวแทนเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถตรวจสอบเหตุการณ์ทางการเมืองได้เป็นอย่างดี มีเหตุผล ยึดมั่นในความถูกต้อง รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง และคิดหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ นำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหของชุมชนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉัตรสุภาวค์ สารมาศ วิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของสตรีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรของนักการเมืองสตรีในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ซึ่งให้เห็นว่า การเป็นคนมีความรอบรู้ ความเข้าใจ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุมีผล นำไปสู่การตัดสินใจแก้ไขปัญหาย่างเหมาะสม จะส่งผลให้การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ฉัตรสุภาวค์ สารมาศ, 2564) การประยุกต์ใช้หลักปัญญาเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ทางการเมืองได้ นำไปสู่การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งและตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้อย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of knowledge) เรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นของเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร” สามารถสรุปได้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

จากภาพที่ 1 หลักไตรสิกขาส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสู่ความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย อธิบายได้ ดังนี้

1. หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล เป็นหลักช่วยหนุนเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้สึกในสังคม การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักเลือกนักรบการเมืองที่ดีมีความจริงใจ การสร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาและค่านิยมที่สำคัญทางการเมือง สมานธิ เป็นแนวทางให้ประชาชนได้ช่วยกันคิดพิจารณาไตร่ตรองให้ดีก่อนการตัดสินใจ ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย รู้จักวิเคราะห์ แยกแยะ และให้เกิดการตื่นตัว รู้เท่าทันสิ่งที่ดีหรือไม่ดี และปัญญา เป็นแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนใช้ความรู้ความสามารถในการทำความเข้าใจและตรวจสอบการเมืองได้ดี ยึดมั่นในหลักการความถูกต้อง ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์ทางการเมืองได้ การผสมผสานศีล สมานธิ และปัญญาในการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพและรับผิดชอบในระบอบประชาธิปไตย จะสามารถช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอย่างถูกต้อง เกิดจิตสำนึกทางการเมืองและนำไปสู่การตื่นตัวทางการเมือง

2. การตื่นรู้ของประชาชน เป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและการเมืองของประเทศ การตื่นรู้นี้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคม การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมและการเมือง การเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองและสังคม โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือทางการเมืองและการสร้างสังคมที่เข้มแข็ง การพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์และวิจารณ์ การส่งเสริมความเข้าใจในสิทธิและเสรีภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกระตุ้นการตื่นรู้ของประชาชนในทางการเมืองและสังคม

3. ความเป็นพลเมือง สถานะการเป็นสมาชิกของสังคมชุมชนที่รู้และมีการใช้สิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย เคารพสิทธิของสมาชิกคนอื่น ๆ เคารพความคิดที่แตกต่าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะมีคุณภาพหรือมีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าได้นั้น ประชาชนจะต้องมีคุณภาพก่อน คือ เป็นคนมีศีลธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความรอบคอบ ไม่สร้างความขัดแย้ง ให้เกียรติคนอื่น รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง คนอื่น และสังคม และการมีจิตสาธารณะ ดังนั้น การสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ จะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยและการปกครองท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าไปได้ด้วยดี

4. ระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองตนเองของประชาชน โดยการให้ความเคารพต่อสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคต่อกัน ไม่ใช่ความรุนแรง เคารพความคิดเห็นที่แตกต่างของคนอื่น เคารพกฎกติกาของสังคม ใช้สติปัญญาพิจารณาไตร่ตรองสถานการณ์ทางการเมือง เปิดโอกาสให้ประชาชนในสังคมชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ส่งเสริมและปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองที่ดี โดยการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ทำให้เกิดการตื่นรู้ในสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ของความเป็นพลเมือง เมื่อประชาชนมีทัศนคติที่ดีและมีความสนใจทางการเมืองแล้ว จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์และมีความเจริญก้าวหน้าได้ จะต้องมีการสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สามารถทำได้ด้วยการสร้างจิตสาธารณะและจิตสำนึกทางการเมือง โดยให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและมีเหตุผล รู้จักใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหา มีความอดทนอดกลั้น รู้จักเสียสละ ตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชนอย่างเป็นธรรม จะทำให้สังคมชุมชนมีพลเมืองที่ดีมีคุณภาพ ส่งผลต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยเกิดพัฒนาการอย่างยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทางการเมือง และให้ความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์หลักพุทธธรรมส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งให้แก่ประชาชน ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ การ ซึ่งการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมือง ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ทางการเมือง

ด้านความเข้าใจทางการเมือง และด้านความสนใจทางการเมือง โดยการบูรณาการกับหลักพุทธธรรม คือ หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่นในเทศบาลตำบลพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำแนวทางการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งไปเผยแพร่และนำไปใช้เพื่อพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้ง และมีผลต่อการเมืองการปกครองท้องถิ่นด้านอื่น ๆ เช่น นโยบายทางการเมือง สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ฉัฐภางค์ สารมาศ. (2564). บทบาททางการเมืองของสตรีต่อการปฏิบัติหน้าที่ในสภาผู้แทนราษฎรของนักการเมืองสตรีในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎินิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ชลิต วงษ์สกุล. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ชัยกฤต รัตนากร. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของนักเรียนโรงเรียนชลราษฎรอำรุงและโรงเรียนชลกันยานุกูล ในการเมืองแบบประชาธิปไตย. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- ณฐมน หมวกฉิม. (2564). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎินิพนธ์ิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ธมลวรรณ วรรณปลุก. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกเทศมนตรี : ศึกษากรณีเทศบาลเมืองเขลางค์นคร อำเภอเมือง จังหวัดลาปาง. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.*
- นพพล ผลอำนาจ และคณะ. (2564). รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล. (2561). กลไกการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของพระวินยาศิการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์พุทธศาสตรดุष्ฎินิพนธ์ิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาชาติร์ ชาครชโย. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2529). วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลารเรียนรู้ทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วัฒนา แซ่โพเราะ. (2555). ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. 2549-2554. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎินิพนธ์ิต สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.*
- วิทยา ชินบุตร. (2562). การเลือกตั้ง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- สุภาภรณ์ โสภา. (2559). การส่งเสริมพุทธจริยธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์พุทธศาสตรดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุมาลี บุญเรือง. (2563). การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป. ใน *ดุष्ฎินิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โสภณ สุพงษ์. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในเทศบาลตำบลกันทรอม อำเภอบางขัน จังหวัดศรีสะเกษ. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- อารีญา ศรีคำภา. (2548). อุปสรรคในการแก้ปัญหาการซื้อเสียงของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.